

SLAGLOSIA

ÅRSSKRIFT 1996

SLAGLOSIA

Slagelse Amatørarkæologiske

Forening

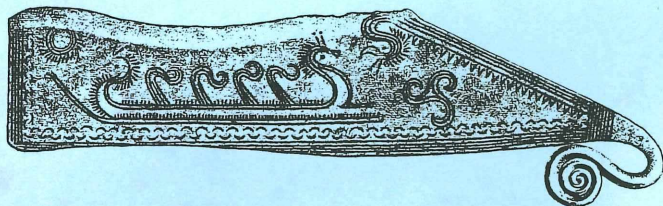
ÅRSSKRIFT 1996

Redaktion

Kaj Hansen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Beretning for året 1996	Side 3
Formanden	
Landsbykirker i Vestsjælland	Side 4
Erling Kristensen	
Udgravninger på Gl. Kloster i Bredegade	Side 20
Torben Hansen	
Genbrug	Side 27
Rita Lunkewitz	

BERETNING FOR ÅRET 1996

1996 blev på mange måder et spændende og gyseragtigt år for vor forening.

Medlemstallet blev ved med at følge den opadgående kurve, og SLAGLOSIA er nu oppe blandt de største foreninger i landet. Det er selvfølgelig glædeligt, når denne del af vor forhistorie interesserer en stadig stigende del af borgerne i Slagelse.

SLAGLOSIA var impliceret i den største arkæologiske undersøgelse, der indtil nu har været foretaget i Slagelse by. Det var de undersøgelser, der blev foretaget i forbindelse med etableringen af den meget omtalte indre P-søgering.

Muligheden for at undersøge en hel bydel er meget sjælden, og der kom også en del nye og spændende ting frem i dagens lys.

1996 blev også året, hvor vor traditionelle efterårsforedragsrække sprængte de hidtidige rammer m.h.t. deltagerantal. Vi måtte simpelthen flytte til større lokaler. Nu må vi se, om det vil fortsætte sådan. Kan vi samle mere end 60 mennesker til den næste foredragsrække?

Gyseren i 1996 var den besynderlige beslutning fra Korsør Kommune om at ville stoppe med tilskuddet til den arkæologiske afdeling i Sorø Amt. Hermed var der en alvorlig fare for, at vi ville stå uden et ansvarligt arkæologisk museum.

Uha da for en situation, for vor forening, som hermed helt ville miste muligheden for at virke. Med rystende ben lader nogle af os "gamle" i foreningen tankerne løbe 15 år bagud og husker, hvordan man dengang kunne stå på fortovet og se de mange fortidslevn blive kørt på div. lossepladser og jorddepoter. Og værdifuld viden om byen blev ødelagt for evigt uden, at de først blev undersøgt. UHA og skræk. Vi må se, hvad fremtiden bringer.

Til slut vil jeg rette en tak til vore samarbejdspartnere og dem, der med deres medlemskab støtter foreningens arbejde.

Torben Hansen
Formand

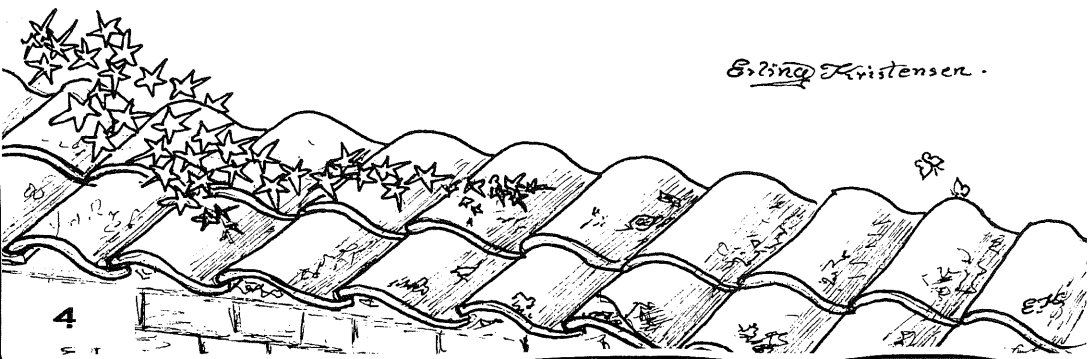
Landsbykirker

i

VESTSJÆLLAND

E. Knud Kristensen.

Landsbykirker i Vestsjælland

Når vi en dejlig sommerdag kører ned gennem Vestsjælland, begyndende i nord, kommer vi gennem det stærkt istidsformede landskab med bakker, fjorde, skove og enge. Og videre ned gennem Vestsjælland, hvor udsigten bliver længere, og hvor Storebælt glimter mod vest med sine dejlige strande. Vi ender ved Skælskør med den idylliske havn og de gamle huse, noret og de lave strandenge med fuglereservaterne. Og har så gennemkørt en af Danmarks smukkeste egne.

Overalt, hvor man færdes, skimtes mellem bakker og levende hegn de små og store landsbyer, hver med deres egen kirke, egnens vartegn, omkranset af kirkegårdsmuren med jernlågen. Ofte står ask og hængepil fordelt mellem søjlecypresser og skærmer for de sirligt holdte gravsteder, omkransede af buskbomhække. Dette syn møder os næsten overalt i Danmark, men har det altid været sådan, har kirkerne altid ligget der og set sådan ud? Hvad er historien bag kirkerne i vores egen egn?

Vestsjællands kirker er blandt de tættest beliggende i landet. Jorden var god og området rigt i den store kirkebygningsperiode i 1100-årene. Trækker vi en nord-sydlinie gennem Ringsted og tæller kirkerne vest herfor, finder vi ialt 190 kirkebyer. Tyndest fordelt i Odsherred og tættere mod sydvest.

Kirketypen er den almindelige romanske med gotiske om- og tilbygninger fra 1300-årene med tårn, skib, våbenhus, kor og evt. sakristi og apsis.

I dette område har vi også landets to kirker med tvillingtårne, Fjenneslev og Tveje-Merløse.

Og rundkirker, som Bornholm har fire af, Fyn een og Jylland een, har Vestsjælland hele 2, nemlig Bjernede og Hørve. De sid-

ste rester af Hørve Rundkirke blev dog fjernet ved ombygningen i 1924. I vort område er der flere steder bevaret datidens kvindeindgangsdør på skibets nordside, bl.a. i Kyndby og Gislinge.

Vestsjællands kirker er ofte rigt udsmykket med kalkmalerier, der giver et unikt billedmateriale, der vidner om tankegangen i den tidlige middelalder.

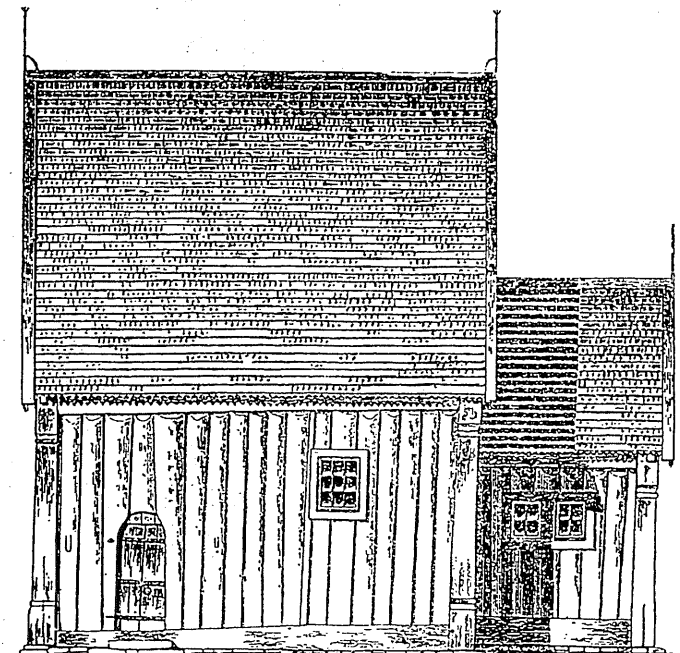
Af døbefondsmestre er der 2 karakteristiske i området, skaberen af Kalundborg-typen i egnen nord for Tissø og Slagelse-typen i Vemmelev, Skørpinge, Ørslev m.fl., bl.a. med motiv af Hellig Anders.

Et afsnit om lidt kirkehistorie må vi tage med, for at få den fulde forståelse af det, vi ser idag.

I 600-tallet var kristendommen vidt udbredt i Centraleuropa og Vesteuropa samt på De Britiske Øer. Også på dansk område var der kristne menigheder, nemlig i Hedeby. De bestod dog overvejende af frisiske købmænd, der var blevet døbt i Dorestad. I Hedeby prædikede Ansgar i 827, men man havde dog ingen kirke der endnu. I 829 rejste han til Birka i Sverige, hvor han hos svenskekongen Bjørn havde stort held med sin mission. Dette medførte, at han blev udnævnt til ærkebiskop af Hamburg. Grundet uro i området kom Ansgar først til Danmark igen i 849, denne gang som ærkebiskop af Bremen. Han vandt stor sympati hos den jyske kong Horik, der gav Ansgar lov til at bygge den første kirke i Hedeby i år 850. Senere formodentlig en i Ribe, der også var en stor handelsstad med mange kristne handelsmænd sydfra. Ansgar selv døde den 3. februar 865, 65 år gammel, nåede dog kun at bygge tre kirker i Norden, nemlig Birka, Ribe og Hedeby, men kristendommen var kommet for at blive.

De første kirker i Danmark var stavkirker. De fleste blev

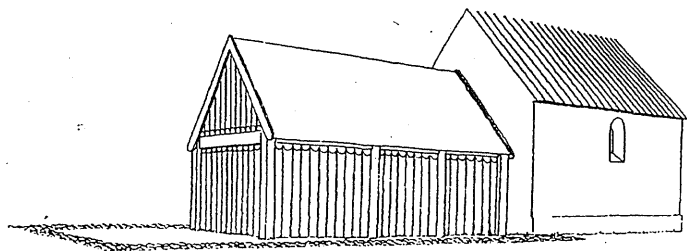
bygget i årene 950 til 1150, og udgravninger har vist, at både 2 og 3 stavkirker er blevet bygget ovenpå hinanden på samme grund. I året 1070 fortæller Adam af Bremen, at der på Sjælland var ca. 150 kirker. Vi må formode, at omkring halvdelen var i vort område. Men ingen af dem står idag. Af og til er dog en gammel bjælke blevet anvendt i en senere bygget stenkirke. Og via stolpehullerne ved vi, hvordan de har set ud, idet der i Vestergötland i Sverige er bevaret en stavkirke, Heards Kapel, hvis mål svarer nøjagtigt til stolpehullerne i Danmark. Vi kan derfor i fantasien forestille os, hvordan de har taget sig ud i det danske vikingetidslandskab.

De første stenkirker blev opført i årene 1075-1085. Ofte i forlængelse af trækirken, således at de stod samtidigt i overgangsperioden. Trækirkerne forsvandt først helt i 1200-tallet.

De almindeligste bygherrer var stormændene. Ved naturgasudgravningen gennem landet viste det sig, at der tæt ved kirkerne var fundamenter til større gårde. Også idag ser vi i landskabet kirken liggende på herregårdens grund, bl.a. på Tuse Næs, Avnsøgård, Frydendal o.f.a. Endnu idag ses flere steder, bl.a. i Fjenneslev, et pulpitur, dvs. en loge, hvor herremanden og hans familie kunne overvære gudstjenesten hævet over menigheden stod op på gulvet. Kirkestole blev først anvendt i 1400-tallet. Egnens adelige blev ofte begravet i sakristiet.

Vi skal huske, at de første stenkirker kun bestod af kor og skib efter samme model som trækirkerne.

Det er den, for os så karakteristiske hvide landsbykirke, der er dominerende i Vestsjælland, at vi fristes til at tro, at sådan ser en dansk landsbykirke ud. Men det er ingenlunde altid tilfældet. Alene på Vestsjælland er hver fjerde kirke rødstens, ialt 52.

Men der er også rødkalkede kirker i området, nemlig Odden, Brejninge, Højby, Ubby og Tølløse samt to lige syd for vort område, nemlig Vester Egesborg og Gl. Lundby. Enkelte gulkalkede er der også, Rørvig og Tjæreby samt Køng og Hammer, der ligeledes ligger lige syd for vort område.

Lad os derfor se lidt på, hvordan kirkerne ser ud uden for Vestsjælland.

Tager vi til Nordsjælland, ser vi den karakteristiske kirke som en rødstenskirke med blytag. Syd for København, ned langs Køge Bugt, ses mange gulkalkede kirker.

Længere sydpå, omkring Stevns, er det almindeligt, at der i tværstriber på både skib og tårn er indlagt kridtkvadrer. Denne skik strækker sig helt op mod Roskilde.

I et område syd for Ringsted er det almindeligt at placere tårnet på sydsiden af skibet.

På Lolland og Falster har man tradition for at kalke kirkerne lyserøde, ofte med hvid staffering. Jeg hørte for nogle år siden i regionalradioen en ældre dame fra Lolland sige: "Hvad er det dog de siger, at de vil kalke vor kirke hvid, kirker har dog alle dage været lyserøde!". I den sydvestlige del af Lolland har mange kirker ikke et tårn, men en klokkestabel, placeret lidt fra kirken.

På Fyn er den hvide landsbykirke, som på Vestsjælland, dominerende; og mange er utroligt smukt bygget med indlagte og udstående sten, ja selv små tårne på kamtakkerne har jeg set. På Ærø har samtlige kirker det sorte, heksehattelignende spir på tårnet.

Djursland har en egen form for tårn, et meget smalt, men med en porthvælving, der ofte når 2/3 op ad tårnet.

De nord-vest og sønderjyske kirker er meget særprægede; det er, som om den jyske mentalitet kan spores allerede her.

Det er en korrekt, enkel og streng arkitektur, smukt tilhugne kvadrer og med blytag, ingen kamtakker eller anden pynt og pjank, det skulle være lavet ordentligt. Ja, - tankerne går tilbage til vestsjællænderne, hvor mark- og munkesten i et skønt rod er stablet oven på hinanden for "nu er det sgu godt nok".

I den sydlige del af landet, Møn, Lolland og Als ses enkelte steder det store, kraftige tårn med afvalmet tag, som kendes fra de nordtyske kirker.

Trods de få variationsmuligheder har jeg ikke set to ens kirker i Danmark.

Frådsten, også kaldet kildekalk, er en stenart, dannet af kalkholdigt vand og indeholder derfor også fossile rester af blade, grene og sneglehuse. Kalken brydes som tørv og er ganske blød. Men ved sol- og vindtørring bliver den hård og er et ganske anvendeligt byggemateriale. Og netop nogle af vore tidligste kirker er opført i kildekalk, bl.a. Sct. Jørgensbjerg Kirke i Roskilde, Danmarks ældste.

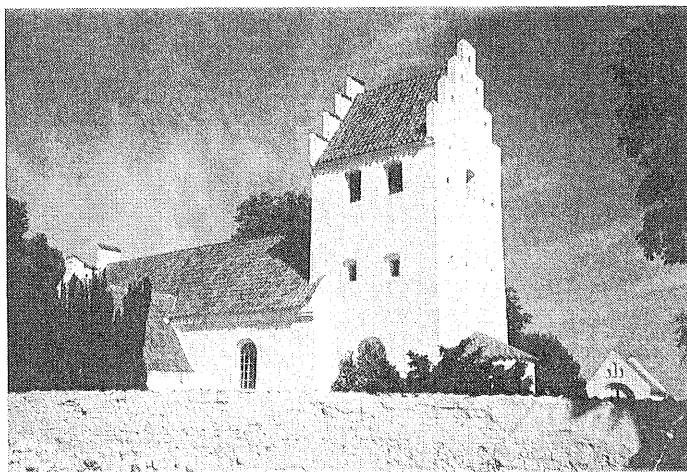
Kildekalk forekommer visse steder i store mængder, bl.a. ved Roskilde; derfor finder vi i Vestsjælland kirker med kildekalk i den nord-østlige del omkring Holbæk. I dette område kan nævnes Tveje Merløse, Soderup, Sdr. Jernløse, Vallekilde og Søstrup, men helt ned til Sæby Kirke ved Tissø er kildekalk anvendt.

Lad os nu sammen gennemgå nogle af vore nabokirkers historie og forskellige særpræg.

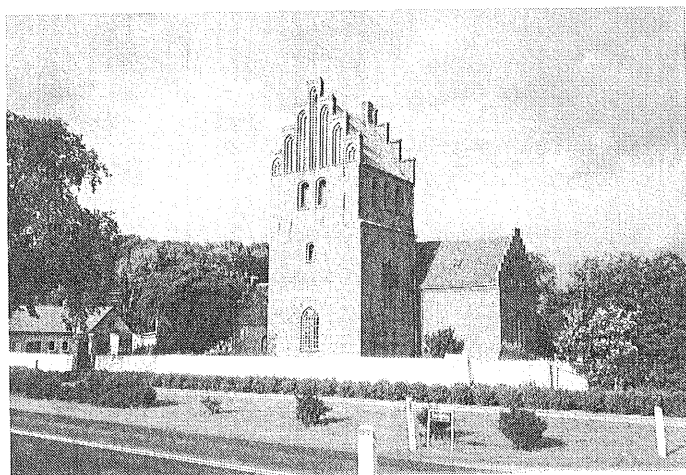
Tveje Merløse Kirke er en frådstenskirke, opført i første halvdel af 1100-tallet, altså en af vore tidligste kirker i Vestsjælland. Den er, som Fjenneslev Kirke, især kendt for sine tvillingetårne. Men her må vi huske på, at det på den tid ikke var ualmindeligt at bygge to tårne på kirken. Selv Sct.

Mikkels Kirke i Slagelse havde oprindeligt tvillingetårne. I Kirke Hyllinge styrtede det ene tårn ned i 1746 og dræbte 5 mennesker. Ved genopbygningen i 1761 opførte man så det ene tårn, der ses idag. Man mener, at kirken i Tveje Merløse er en lille kopi af den tidligste Roskilde Domkirke - netop Svend Nordmands bispekirke fra slutningen af 1000-årene.

Bakkendrup Kirke ved Tissø er fra 1180, den kirke i Vestsjælland, der ligger "omvendt", altså med tårnet mod øst. Årsagen er, ifølge pensioneret kirkebetjent Jacob Jacobsen, at man havde forlænget skibet mod vest, og da man så skulle bygge tårnet, valgte man at placere det ovenpå koret, hvor der jo var bygget i forvejen. Det er således kun i det ydre, at den vender "forkert", inde i kirken er den som alle andre med alteret mod øst. Og p.g.a. skibets forlængelse mod vest, ligger våbenhuset midtskibs på sydsiden. Det skal indskydes, at en del andre kirker i Danmark også har placeret tårnet mod øst, bl.a. Lillerød i Nordsjælland. Jeg har foreløbigt truffet fem.

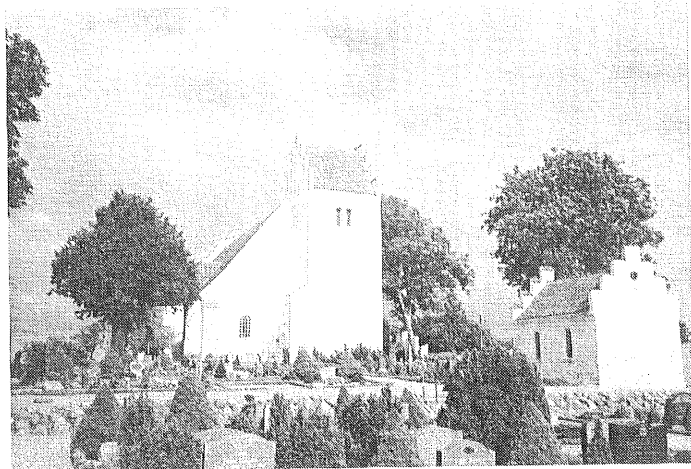
Sæby Kirke ved Tissø er meget smukt beliggende og rummer bl.a. Sjællands ældste kalkmalerier. Disse blev afdækket i 1864 til 1917 og forestiller den tronende Kristus. Kalkmaleriet er fra det 12. århundrede og muligvis malet efter italiensk forbillede. Kirken er restaureret i 1965-67, og et sengotisk krucifiks af Fugledemesteren blev genophængt.

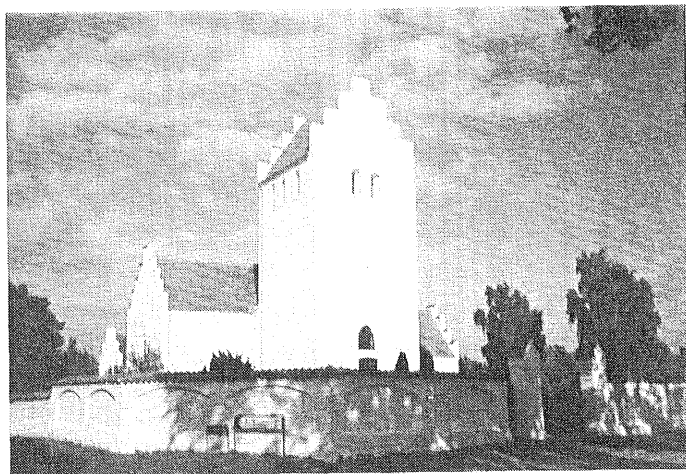
Skellebjerg Kirke er en rødstens-/markstenskirke i romansk stil, dvs. med bjælkeloft, der imidlertid er erstattet med gotiske krydshvælv som så mange andre vestsjællandske kirker. Men bevæger man sig på loftet over hvælvet, ser man lavt langs væggene resterne af skibets kalkmalerier, der altså efter ombygningen er kommet over loftshøjde.

Drøsselbjerg Kirke: den oprindelige romanske kampestensbygning er udvidet mod øst og syd i gotik i 1525. Herved blev kirken 2-skibet med hvælvingerne hvilende på murede piller. Der er fundet kalkmalede dekorationer på pillerne og gamle indvielseskors

på væggene. Som et visitkort fra 1000-årene fandtes i dørkar-
men ved en tilmuret norddør en runeindskrift; "WILHELMUS". Lige-
ledes findes blandt bænkerækkerne Niels Skrædders private stol
med tydelige inskriptioner.

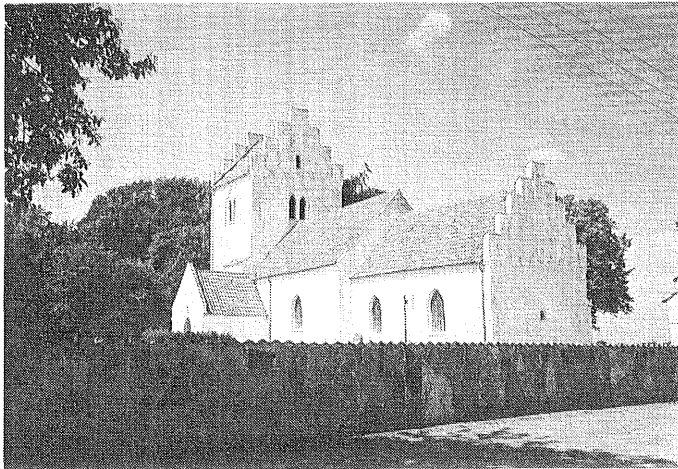
Gierslev Kirke har i kapellet kalkmalerier, der aldrig har væ-
ret overkalket.

Sludstrup Kirke har indgang gennem tårnet, mens våbenhuset er omdannet til kapel. I tårnrummet findes et romansk vievandskar af granit. Kirkestolene er fra 1625.

Sønderup Kirke er en rødstenskirke med tårnet placeret nod nord. Dette skyldes, at kirken havde 2 våbenhuse, og i 1500-tallet byggede man det nordlige om til tårn. Et tidligere korbue-krucifiks findes nu på Sorø Amtsmuseum.

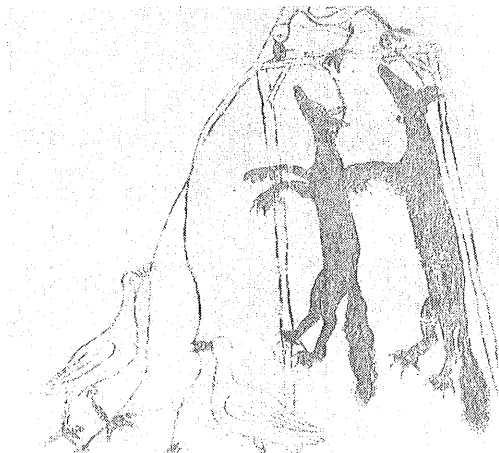
Sorterup Kirke. Sakristiet blev omdannet til gravkapel for St. Frederikslunds ejer, Grevenkop-Castenskioldslægten, men er nu almindeligt kapel. Altermaleri er malet af B.S. Ingemanns hustru Lucie Ingemann, der i tidens løb fik anbragt sine arbejder i mange af egnens kirker. Her er den middelalderlige kirkegårdsmur bevaret.

Kindertofte Kirke har også et altermaleri af Lucie Ingemann. På en mindetavle over Hans Larsen Fogh, død 1783, berettes, at han var forvalter på Antvorskov Ryttergods. Og ved auktionen

i 1774, da Antvorskov gik fra kronen over på private hænder, blev "Herre af den Deel, han til erkjendtligt Minde om sin troe Hielperinde gav navn af Liiselund". Det blev senere til Store Frederikslund.

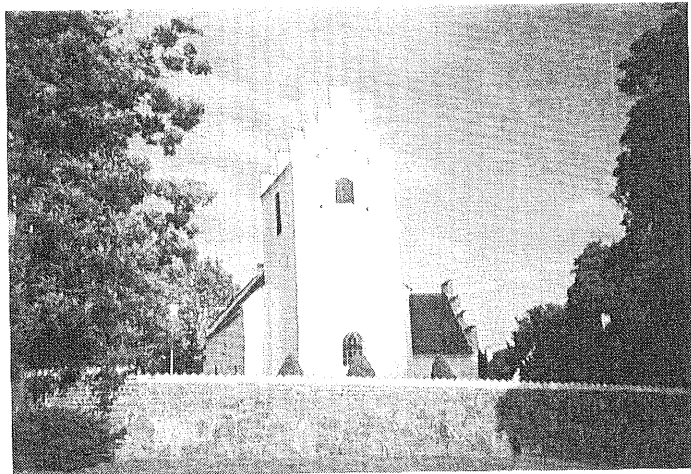
Ottestrup Kirke har mange kalkmalerier. Specielle er dens dyrefabeltegniserier. De forestiller en ræv, der prædiker for 2 gæs, mens en anden ræv løber med sit bytte. Et andet billede viser gæs, der klynger to ræve op i en galge.

Netop kalkmalerier er meget hyppige i vestsjællandske kirker. Bl.a. er navnet Morten Maler nævnt igen og igen, bl.a. i Gerlev, Gimlinge og Nordrupvester. Han havde sin gård i Klingeberg, i Slagelse, hvor Christian den I. tilbragte nytårsnat 1472.

Gudum Kirke er ret lille og en af landets få lavt placerede kirker, de såkaldte møllekirker. D.v.s. at kirken, der som de fleste andre landsbykirker, er bygget af den lokale stormand, som så desuden har været ejer af stedets vandmølle. Og da skikken

var at bygge kirken på egen grund, kom den altså til at ligge lavt. Og Møllegårdens ene bygning danner en del af kirkegårdsmuren. Oprindeligt hørte kirken til Møllegården, men solgtes i 1930-erne til Gudum Kommune. I gammel tid lå byen omkring kirken, men de fleste af gårdene brændte i 1500- og 1600-årene. Kirkens syddør er fra 1630 med rundbuet portalfelt med hedensk ornamentering, skønt kirken er fra 1300-tallet.

Havrebjerg Kirke er en rødstenskirke, bygget af kløvede kampesten, munkesten og marksten. Den ældste del er fra midten af 1000-tallet, og har som Stillinge Kirke fået tilbygninger i 1400- og 1500-tallet.

Kirken har både tilhørt Slagelse By og Antvorskov Kloster samt Dragsholm og Bøstrupgård. I 1740 køber Ludvig Holberg kirken og testamenterer den til Sorø Akademi, mod at han selv fik en adelstitel, som han så fik, idet han blev baron. Kirken blev selvejende i 1934.

(billed næste side).

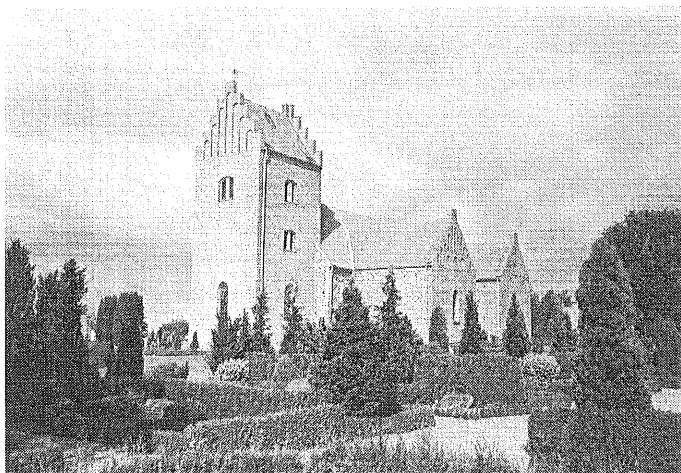

Kirke Stillinge Kirke hører til egnens største romanske kirkebyggerier. Den er bygget i kløvet kampesten og teglsten fra midten af 1100-tallet, dog er kun skibet bevaret. Omkring år 1400 blev det romanske kor og taggavlene nedrevet og kirken udvidet med nyt kor, og samtidigt blev hvælvingerne lavet. I kirken findes flere fortællende kalkmalerier. De første fra 1400-tallet, de efterfølgende er malet med hundrede års mellemrum.

Udvendigt er det bemærkelsesværdigt, at våbenhuset er placeret på nordsiden af skibet, side om side med sakristiet. Det første, øjet fanger, når blikket falder på den gamle kirkemur er, at der som perlerække er indlagt små stykker sort basalt i pudset mellem de kløvede kampesten.

Kirken har tilhørt Antvorskov Kloster. I 1684 fik justitsråd Poul Nielsen (adlet Rosenpalm) på Brorupgård råderet til kirken. Ludvig Holberg købte kirken i 1740, hvorefter Sorø Akademi ar-

vede den. I 1935 fik den selveje.

Hejninge Kirke er, som de fleste kirker, romansk med gotiske tilbygninger, bl.a. et kor mod øst. Tårnets udseende er derimod ikke almindeligt, da det i nord- og sydsiden er i røde tegl, mens vest- og østsiden er hvidkalkede som resten af kirken, dog med undtagelse af våbenhusets sydside. Lignende udseende har Sludstrup Kirke. På skibets nordside afdækkedes i halvtredserne kalkmalerier, der stammer fra før hvælvingerne indsattes i 1400-tallet. Den svære dør ved skibets sydlige indgang er fra senmiddelalderen.

Slots Bjergby Kirke er den højst beliggende kirke i landet. I våbenhusets østre mur sidder indvendigt en kampesten, der kaldes "krummeryggestenen". Overleveringerne betragter den som et gammelt strafferedskab, vel en slags gabestok. Den ene af kirkens klokker hedder Olivia og er skænket af Antvorskov Klos-

ters sidste prior Eskild Thomsen.

Hemmeshøj Kirke kender vi bedst for sin romanske tøndehvælving i koret samt for sine kalkmalerier, der for nyligt er afdækket af Nationalmuseet.

Ja, netop disse landsbykirker har gennem århundreder været egnens vartegn. Og folk i denne landsdel har altid søget for, at disse monumenter fremstod smukke og velholdte. For monumenter er det jo, det er mindesmærker i vort landskab, opført af forlængst henfarne slægter i fordums tid. Og der står de endnu. De har skuet over landskabet i hundreder af år. De har oplevet de sidste vikinger, Kong Valdemar og venderne. De har set oprørske bondehære blive slået ned af kongens rytterhære. De oplevede "heksene" blive brændt i Guds navn. Fra disse kirker blev de faldne unge mænd fra egnen i 1864 begravet. Og deres klokker ringede den 4. maj 1945. De har oplevet pest og ufredstider skifte med fred og opgangstider. De vil stå der, når vi forlængst er borte, og livet vil så være helt anderledes endnu.

Lad os derfor i ærbødighed sende dem en stille tanke, næste gang vi haster dem forbi.

Erling Kristensen

Romansk granitdøbefont, Slagelse-typen.
Vemmelev Kirke, Sjælland.

UDGRAVNINGER PÅ GL. KLOSTER I BREDEGADE

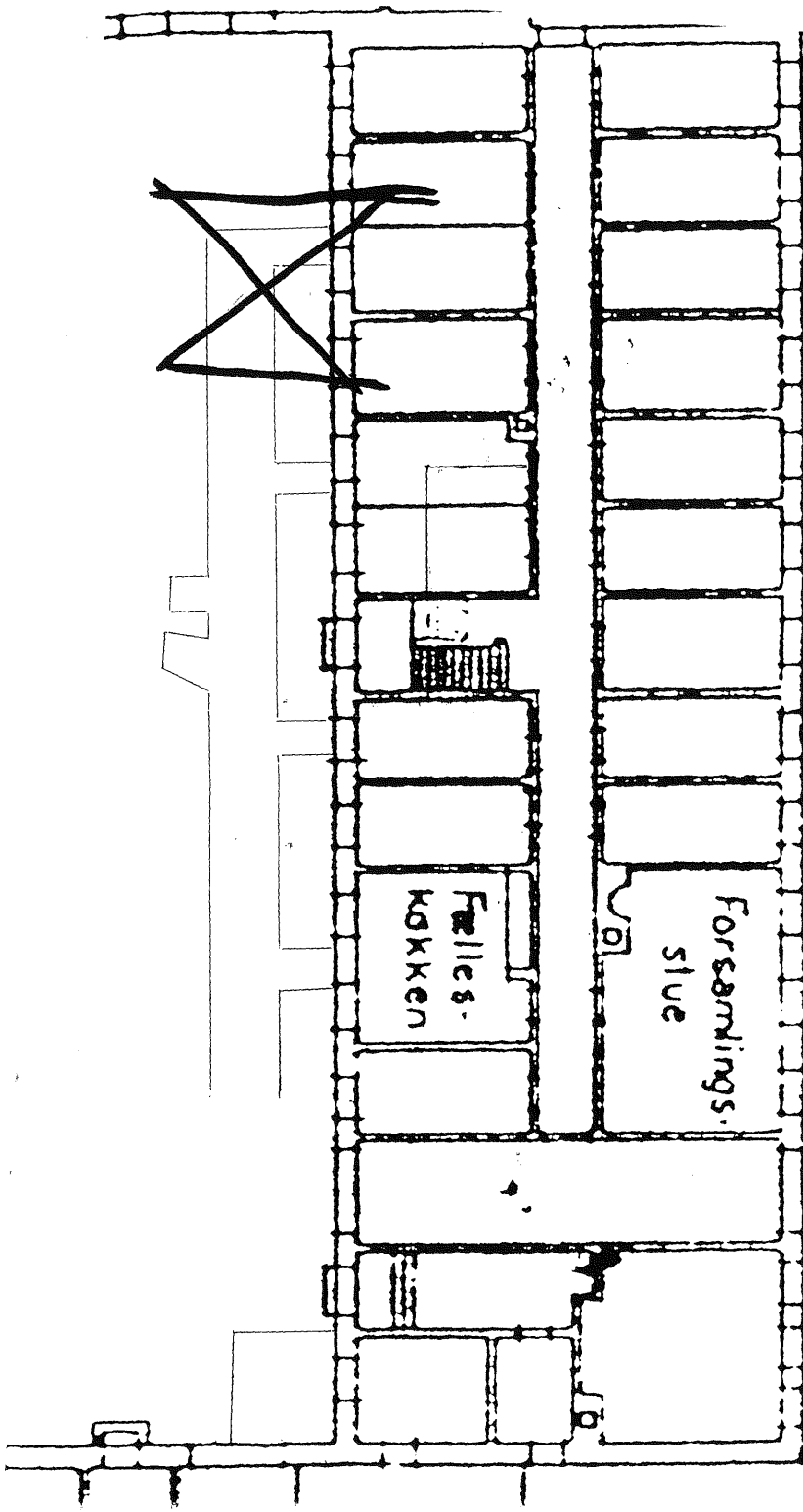
I årsskriftet for 1995 beskrev jeg de undersøgelser, der blev foretaget "inden for" i den renoverede bygning. I det følgende vil jeg beskrive de undersøgelser, som Jørgen og jeg foretog i rende-graverens fodspor og foran den truende graveskovl.

Mulighederne for at lave en profiltegning med hele grøften åben på en gang var ikke til stede, idet kloakeringsgrøften blev gravet og fyldt op igen i mindre etaper. For at gøre det hele mere spændende var det under hele den udendørs undersøgelse hundekoldt med regn og blæst og - ikke mindst - frost. Det lykkedes dog for os at få en rimelig opmåling og dertil hørende profiltegning, som trods de vanskelige forhold blev helt god. Det lykkedes os endog i nogle tilfælde at få listet fund ud af de enkelte fyldskifter. Disse fund kan give os et ret godt fingerpeg i retning af en datering. Hvilket jeg ikke vil forsøge at gøre i det følgende, men kun beskrive byggefaserne.

Det dybestliggende gulvlag og tilhørende syldstensfundament aftegnede sig i den østlige ende af kloakeringsgrøften. Ved afrensning af grøftens sider inden opmåling og optegning blev vi enige om, at lagene (fyldskifterne) var så spændende, at vi måtte grave dybere dér, end der var gravet med maskinen. Denne idé faldt imidlertid ikke i god jord hos kloakmesteren, så det måtte vi gøre, når vi var alene. Derfor har vi ikke konstateret, hvor dybt nede undergrunden findes. Vi ved derfor heller ikke, om der er flere byggeperioder under de her omtalte. De her omtalte byggefaser er dem, som findes i de øverste 1.40 m. Personligt mener jeg dog ikke, der er yderligere byggefaser længere nede; det skulle da lige være fra de svage spor af stenalder, som vi observerede.

Fig. A

FIG. A

Tilbage til den østlige del af grøften igen. Profilen viste et syldstensfundament med 2 tilhørende lergulve. Der lå et tydeligt og meget markant trækulslag og andet, der kunne tyde på en brand over det nederste gulvlag. Herover endnu et lergulv, hvor der lå et fundrigt lag af endnu et brandlag. Der lå keramik og og de meget tidlige kakler af skåltypen. De to gulvlag kunne tyde på, at huset er blevet genopført efter den første brand, og at den sidste brand har sat endeligt punktum for en bygning på denne plads. Hvorefter tomten er blevet ryddet, og et lag jord er kastet over den.

En anden bygning, som muligvis stammer fra samme periode, viste sig i hele sin bredde på 5 m. Bygningen havde et stampet jordgulv med et tyndt lag af småsten og grus ovenpå. Bygningen så ud til at være brændt, og den er så blevet nedbrudt, og en ny bygning er blevet opført oven på resterne. Den nye bygning var på 8 m i bredden, og de 2 syldstensrækker var noget kraftigere i konstruktionen end den første. Denne kraftige og brede bygning er på et eller andet tidspunkt blevet ombygget. Ved ombygningen er det kraftige syldstensfundament blevet forhøjet, dog uden at der har været anvendt mørtel eller andet bindemiddel. På grund af et enkelt fund i denne udvidelsesfase vil jeg dog vove en datering denne ene gang. Jeg vil mene, at det er sket i sidste halvdel af 1600-årene.

Fig. B

Den sidste bygning, vi fik kontakt med, viste sig i sydprofilen og bestod af en syldstensrække. Denne var på 2.5 m, så det har været en mindre bygning. Det gav anledning til nogen usikkerhed mht. om det var en syldstensrække, vi havde fat i, men ved at tage et par sten væk, kunne vi konstatere, at den var god nok.

Fig. C

Herefter fik vi ikke kontakt med flere bygninger. Men ved at følge de videre arbejder med gravemaskinen, fik vi suppleret vor viden om områdets udseende i de tidligere tider. Der blev ved nedgravning af en stor samlebrønd i det sydvestlige hjørne af den lukkede klostergård mulighed for at se på undergrunden. Overraskende nok var der langt ned til den, sådan omkring 3 m. Her kunne det ses, at der har været en kraftig sænkning i terrænet mod sydvest. Ned ad skråningen mod sænkningen var der smidt tagtegl og rester fra nedbrudte bygninger. Tagteglene var udelukkende af munk/nonnetypen. Den første synlige aktivitet efter mennesker kunne iagttages i denne og den tilstødende grøft med vore bygningsprofiler. Der var en kraftig brandstribe, som disse munke/nonnetegl var trykket ned i. Måske den første brand i denne bydel??

Fig. D

Torben Hansen

* * * * *

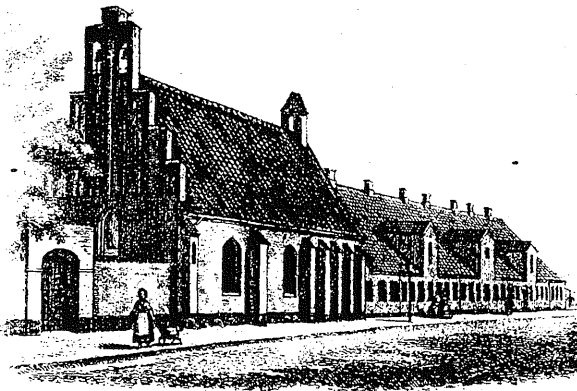

FIG. B

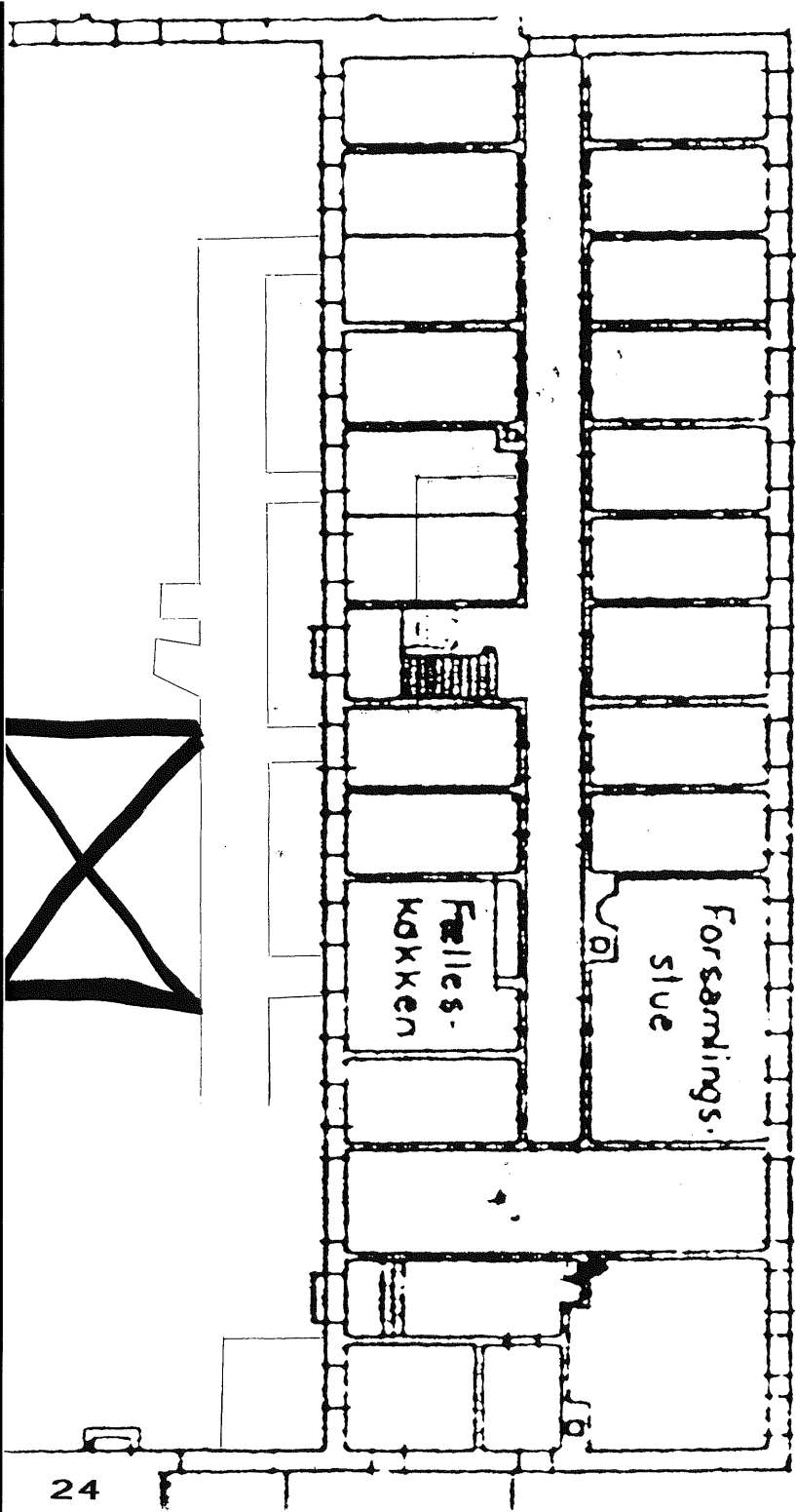
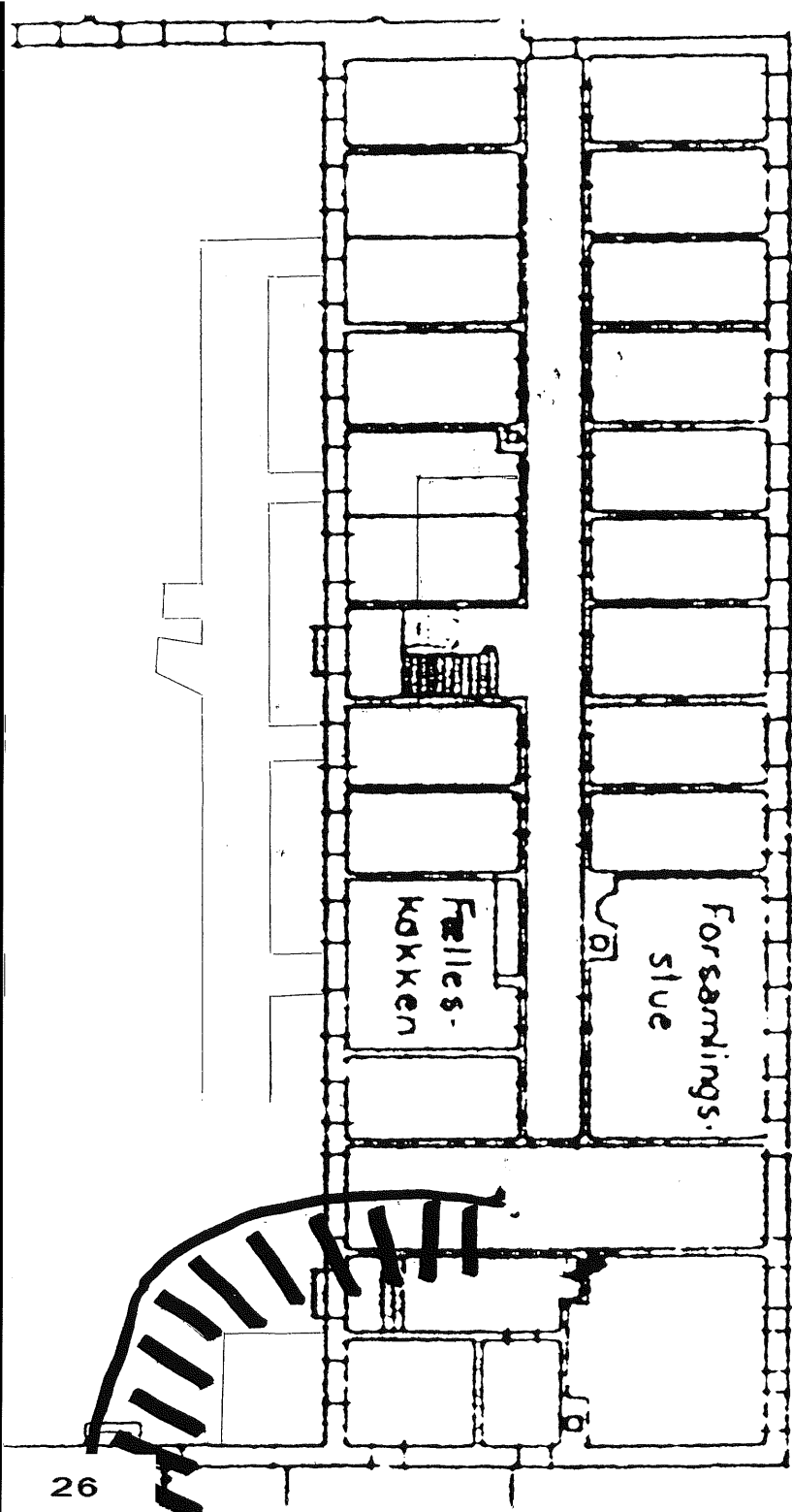

FIG. D

GENBRUG

Vor Frue Kirke i Kalundborg er med sine 5 tårne på ingen måde en almindelig sognekirke. Det er en borgkirke, opført som en del af det borganlæg, Esbern Snare lod bygge omkring 1170. Dog har fagfolk længe diskuteret, om kirken måske snarere er opført noget senere.

I århundredernes løb har kirken været meget igennem. Der har været brand, og i 1827 faldt midtertårnet ned, men i et af tårnene sidder stadig noget oprindeligt træværk, og træ kan man jo i dag nøje tidsbestemme ad dendrokronologisk vej. Det har man så gjort, men det gav ikke noget svar på spørgsmålet om byggeår. Træet er fældet ca. 200 år, før det blev anvendt i kirken, altså genbrugstræ.

Hele borganlægget er et nøje planlagt byggeri. Det er ikke sandsynligt, at det er et tilfældigt stykke træ, der er havnet i toppen af kirken. Vi må forestille os, at en stor del af det anvendte træ både til borgen og kirken har været genbrugstræ. Selv om borgen var af sten, har der jo også været anvendt træ. Nu er så spørgsmålet, hvor dette træ kom fra.

I disse år graver Kalundborg og Omegns Museum i samarbejde med Nationalmuseet ved Kalmergården vest for Tissø. Det har vist sig at være en rig handels- og håndværkerplads, der har bestået i henved 300 år, men i slutningen af 900-tallet forsvandt bebyggelsen sporløst. Den tanke har da strejft museumsfolkene, at træet kunne være genbrugt i Kalundborg. At materialerne fra Kalmergården har fundet anvendelse, er der næppe tvivl om, men ideen med Kalundborg forudsætter, at træet har ligget hengemt i henved 200 år, inden det blev taget i anvendelse.

Der er en helt anden mulighed. Lad os skrue tiden tilbage til 1166 og stille skarpt på kong Valdemar og hans 2 barndomsvenner: "Så er det en aftale, du Absalon sørger for borgen ved Havn, og du Esbern bygger i Nordvestsjælland. Du kan hente det træ, du skal bruge, på Trelleborg. Det er godt træ. Jeg har brugt af det til Tårnburg, men der er stadig en del tilbage. Ryd bare pladsen, så kan vi omsider afskaffe vagten dernede. Gamle Blåtands anlæg kan jo ikke bruges til noget. Du kan vel sejle materialerne det meste af vejen. Du vil også bygge en kirke? En byzantinsk kirke. Sig mig, Esbern, har du en bygmester, der kan bygge kupler? Du forsøger at skaffe en. Ellers sætter du vel et tårn eller to på? 5 tårne! Så får vi endelig gavn af Trelleborg!"

Man har beregnet, at der er gået henved 8000 store træer til opførelsen af Trelleborg. Det kunne være spændende, om vi andre steder på Vestsjælland kan finde genbrugstræ.

Rita Lunkewitz

Bestyrelsen 1997/1998

Formand:

Torben Hansen, Bakkevej 6, 4200 Slagelse.

Tlf.: 58 53 28 17

Næstformand:

Michael Tønning, Nordvej 5, 4200 Slagelse.

Tlf.: 58 53 07 77

Sekretær:

Kaj Hansen, Solbærvej 56, 4200 Slagelse.

Tlf.: 58 52 06 90

Kasserer:

Morten Petersen, Bredegade 44 B^{2.th.}, 4200 Slagelse.

Tlf.: 58 52 72 91

Bestyrelsesmedlem:

Jørgen Hansen, Vester Løvevej 22, 4270 Høng.

Tlf.: 58 85 31 07

Repr. for Arkæologisk Afdeling Vestsjælland Syd:

Henning Nielsen, Marsk Stigsvej 101, 4220 Korsør.

Tlf.: 53 58 10 10

Redaktør af Slaglosia Nyt

Ellen E. Hansen, Munkebakken 7, 4200 Slagelse.

Tlf. 58 53 12 64